PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 205 - Cena 3.- lire | TRST, torek 29. januarja, 1946 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-I. Tel. št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Proč z intervencionistično prakso domače in tuje reakcije! Naj živi Slovansko-italijanska antifašistična unija!

Zločin je zločin 8. IX. ni važen

Z razglasom št. 5 je ZVU ustanovila v Trstu Posebno porotno sodišče, ki naj bi presojalo zločine civilnih in vojaških oseb, ki so se v v svojem sodelovanju z Nemci po 8. septembru 1943 pregrešile zoper kazenski zakon.

S členom 2 gornjega razglasa je ZVU usposobila Posebno porotno sodišče tudi za sojenje fašističnih zločinov pred 8. septembrom 1943, če gre za obtožence, ki so obenem obtoženi tudi kakega zgoraj omenjenih zločinov, storjenega po 8. septembru 1943. Z drugimi besedami: če pride pred sodišče fašist — zločinec, ki je moril in požigal po naši deželi pred 8. septembrom 1943, bo lahko sojen pred posebnim porotnim sodiščem le, če je zakrivil kot sodelavec Nemcev tudi kak zločin po 8. septembru 1943 v smislu zgoraj omenjenega člena 1. Razglasa št. 5; drugače Posebno porotno sodišče ni pristojno, da bi ga sodilo!

Človeku se — odkrito povedano — upira verjeti, da bi bila taka razlaga razglasa št. 5 v skladu z nameni ZVU, dejstvo pa je, da ZVU doslej proti taki razlagi ni nastopila, in se Posebno porotno sodišče v Trstu ta razlage krčevito oklepa. Pred njim so torej popolnoma varni vsi fašistini požigalci in mučitelji našega ljudstva, ki niso obtoženi kakega zločina, ki bi ga bili storili v smislu gornjega člena 1. po 8. septembru 1943.

Proti razglasu št. 5 ZVU in še bolj proti njegovi zgoraj opisani razlagi je nastopila vsa protifašistična slovansko-italijanska javnost te dežele. Nastopilo je proti temu razglasu ponovno vse naše časopisje, dvignile so proti njemu svoj protest vse naše politične organizacije, vse od našega ljudstva izvoljene oblasti. Včeraj je dvignil protest proti temu razglasu in proti njegovi razlagi s strani Posebnega porotnega sodišča tudi zasedanje glavnega odbora Slovansko italijanske antifašistične unije. Izrazili so svoje ogorčenje nad takim teptanjem elementarnih pravic ljudstva Julijske krajine člani iz vseh krajev naše prostrane dežele, z Goriškega, iz Trsta iz Istre, iz Pulja, z Reke in iz drugih krajev in so vsi, Italijani, Slovenci in Hrvati bili edini v tem, da se mora končno narediti konec očitnemu krčenju obvez, ki so jih zavezniške države sprejele še pred koncem zadnje krvave vojne. Vsi člani, in bilo je prisotnih nad 100 zastopnikov vsega slovenskega in hrvatskega ljudstva in večine italijanskega prebivalstva Julijske krajine, so obenem z ogorčenjem ugotovili, da je justica v coni A v tem oziru popolnoma odpovedala.

Poznavajoč razmere in okolino, se nismo čudili, da od nasprotnih političnih grupacij ni bilo ne protestov, ne zahtev, da bi se končno dala dolga leta tako željno pričakovana pravica tudi trpinčenemu ljudstvu te dežele. Ne da bi ne vedeli, da so tudi v nam nasprotnih političnih skupinah ljudje, ki s trpkostjo v srcu prisostvujejo taki nedopustni pastvnosti. Bili bi krivični, če bi tega ne ugotovili. Saj nismo pozabili, in jaz odkrito priznam, da sem v teku 25 letnega našega trpljenja pod prefašističnim in fašističnim jarmom našel razumevanje za to trpljenje tudi pri tem in onem italijanskem znancu, ki je sedaj na nasprotni politični liniji. Toda ti ljudje se niso mogli uveljaviti prej in vse kaže, da jim je nemogoče uveljaviti se tudi sedaj v družbi, ki jih tlma pod svojim okriljem. Ni dvoma, da so taki ljudje tudi med člani takozvanega Conskega sveta, ki ga je ZVU sestavila od pripadnikov raznih strank in strančic, združenih v CLN (Comitato di liberazione nazionale). Zastopani so torej v tem Conskem svetu socialni demokrati, liberalci, krščanski demokrati, Partito d'azione itd., ni pa v njem pripadnikov slovenskih in italijanskih političnih organizacij, ki jih zastopata SIAU in pa Komunistična partija Julijske krajine, torej dve najmočnejši politični organizaciji, ki imata za seboj ogromno večino prebivalstva v mejah ozemlja, do katerih sega delokrog tržaškega conskega sveta.

Tudi v tem Conskem svetu so ljudje, ki čutijo nevzdržnost svoje politične miselnosti z miselnostjo svojih političnih tovarišev, ki nima z demokracijo, zaradi katere so zavezniki vodili pet let krave vojne, nič skupnega. V soboto je imel ta Conski svet sejo, na kateri sta prišli zopet enkrat do izraza nesodobnost in neskladnost njegovih sestavnih delov ne samo na znotraj, temveč tudi na zunaj. Pri vsi diskusiji resnejšega političnega značaja, se je pokazalo, da je politična miselnost vsaj polovice članov Conskega sveta v osnovnih političnih upravljanjih v kričečem nasprotju s prevladujočim javnim mnenjem tržaške cone. Član conskega sveta dr. Pinoherle, ki je gotovo že davno začutil to neskladnost, je pred časom postavil zahtevo, naj bi se vendar spričo očividnega razburjanja javnosti, zaradi čudnih sistemov na polju tkzv. epuracije in zaradi javnosti nerazumljivih sodnih postopkov pred tukajšnjim Posebnim porotnim sodiščem, tudi Conski svet izrazil za izpremembo zgoraj omenjenega čl. 2. Razglasa št. 5. Toda njegov predlog ni bil sprejet s prevelико simpatijo. Imenovana je bila sicer posebna komisija z nalogo, da bi ta predlog proučila in mu dala primerno pravno obliko, a pretekло je nekoliko tednov, ne da bi se ta komisija sploh sestala. Ker pa dr. Pinoherle v svojem svetem ogorčenju ni dal miru, se je komisija vendarle sestala in je na sobotni seji končno podala tudi svoje poročilo. Nismo pričakovali ostrih protestov, tudi ne odločnih nastopov, a tako očividnega raskrinkanja politične miselnosti, za katero stoji vsaj polovica članov Conskega sveta, odkrito povedano, tudi ne. Po ugotovitvi, da se tudi v Italiji, dokler je tam veljala zavezniška okupacija, niso zasledovali fašistični zločini, storjeni pred premirjem (8. septembra 1943), je referent prebral poročilo komisije, ki se zaključuje takole: «Ker ne gre za kak upravni zakon, ki ga klasični pravni učenjaki imenujejo nepriseten, pač pa za pravi in pristni zakon, ki naj pred vsem ščiti moralne in materialne interese italijanske države, katere je fašizem s svojimi ekstremizmi oškodoval, je italijanska država tista, ki je poklicana da presodi, kedaj, kako in kdo naj sodi njenim državljanom, ki so zakrivili to škodo in ki so jo postavili v tako težak položaj. Zaradi tega bi morala biti le italijanska vlada tista, ki bi imela pravico soditi o primernosti glede časa in načina, ko naj se razteg ne tudi na ozemlje Julijske krajine zakonodaja o kaznovanju fašističnih zločinov, storjenih pred 8. septembrom 1943. Komisija smatra torej, da bi se posredovanje Conskega sveta pri ZVU za izpremembo razglasa maršala Aleksandra št. 5... ne moglo pravno upoštevati od strani ZVU».

Ni nam znano, kdo so člani te komisije Conskega sveta, domnevamo pa, da je komisijo sestavljena od ljudi, ki jih Conski svet smatra kot strokovno in politično najbolj primerne. Gre torej brez dvoma za najbolj ugledne predstavnike Conskega sveta in s tem tudi za najbolj ugledne predstavnike političnih strank ali skupin, ki so v njem zastopane. In ti predstavniki izjavljajo javno — poročilo o sobotni seji Conskega sveta je bilo objavljeno v tukajšnjih listih — da jim ni nič tem, da se kaznujejo barbarski zločini, storjeni nad slovenskim in italijanskim ljudstvom tržaške cone v dolgih letih po prvi in drugi svetovni vojni, vse do 8. septembra 1943., da torej te zločine nad našim ljudstvom ne obžalujejo in jih ne obsojajo, da se torej identificirajo s tistimi, ki so jih storili in ki so jih ukazali storiti, da jim je torej razfašistenje naše dežele deveta briga — spričo ...nevarnosti, ki bi nastala za suverene pravice Italije na tej zemlji s tem, da namesto — italijanske vlade izda primeren in pravičen protifašistični zakon Zavezniška vojaška uprava! Ti ljudje se ne zavedajo nevzdržnosti svojega stališča s pravne strani in tudi ne njegove gorostasnosti s politične strani. S pravne strani je to stališče nevzdržno že glede na dejstvo, da so sprejeli svoje imenovanje v Conski svet od ZVU in ne od — italijanske vlade, in da so torej že z tem nedvoumno priznali, da je italijanska vlada že zdavnaj izgubila pravico zakonodajstva na tem ozemlju (izgubila jo je že v davnem septembru 1943., ko je naše ljudstvo z oboroženo vstajo razpršilo na vse vetrove tukajšnje predstavnike italijanske suverenosti), nevzdržno pa je to stališče tudi glede na očividno dejstvo, da ni italijanska vlada tista, ki bi si mogla lastiti pravico izpreminjati zakone, ki jih je za to ozemlje izdala Zavezniška vojaška uprava. To je — volens, nolens — mednarodnopravno vendar nekoliko več, nego italijanska vlada! Gorostasnost takega stališča s političnega vidika je na dlani: po vsem demokratičnem svetu je v teku raskuševanje fašističnega ozračja. V Nürnbergu se morajo nacistični zločinci zagovarjati za svoja dejanja ne samo od 8. septembra 1943. naprej, temveč za dejanja, ki segajo daleč nazaj do leta 1933. in še dalje, v Italiji sami se sodijo tudi zločini storjeni pred 8. septembrom 1943., je v Julijski krajini pod zavezniško upravo naj bi se vse barbarstvo storjeno tukaj pred 8. septembrom 1943., prikrilo z zeleno-belo-rdečim plaščem, kakor se je prikrivalo skozi dolgo dobo 25 let.

Predlog dr. Pinokerleja je po dolgi in razburljivi diskusiji prodrl le z glasom predsedujočega, ki je rešil tragično situacijo: z 8 proti 7 glasovom.

Zgoraj smo izjavili, da nočemo biti krivični nasproti tistim Italijanom, ki so s trpkostjo v srcu gledali krivico, ki se nam je godila dolgih 25 let in so se sedaj, da sami ne vedo, kako, znašli v nam nasprotnem političnem taboru. Sobotna seja Conskega sveta v Trstu jim po našem skromnem mnenju otipljivo dokazuje, da se se znašli v družbi ljudi, ki so dolgih 25 let morda deloma proti nasprotnim srčnim čustvom, pomagali prikrivati srednjeveško barbarstvo v naši deželi z zeleno-belo-rdečim plaščem. Če velja za te cilje še danes načelo «Viva l'Italia — crepi la giustizia!», mislimo, da je napočil za one skrajen čas, da to geslo odkrito zavržejo.

Dr. FRANE TONČIČ

DRUGO ZASEDANJE GLAVNEGA ODBORA SIAU-ja

Naklepi reakcije se bodo razbili ob enotnosti primorskega ljudstva

Naša dolžnost je, da preprečimo vsako zunanjo intervencijo in da omogočimo povezavo našega gibanja z demokratičnimi tokovi Evrope

Dne 12. avgusta 1945, se je vršil ustanovni kongres Slovensko-italijanske antifašistične unije, ki je ustvaril njen program. Dne 30. septembra pret. leta pa se je prvič sestal Glavni odbor SIAU na Reki. Od tedaj je preteklo že precej časa ter se je že mnogo spremenilo. Zato je bilo potrebno, da Glavni odbor v času svojega zasedanja zopet prouči in osvetli dejansko stanje v Julijski krajini.

Slovansko italijanski antifašistični uniji so bili položeni prvi življenjski temelji v sodelovanju demokratičnega italijanskega in slovanskega prebivalstva v skupnem boju proti fašizmu. Ob osvoboditvi Trsta in Julijske krajine so bile ne le sproščene vse spone, temveč je bilo ustvarjeno v nasprotju z lažnim naukom fašizma o rasni mržnji resnično bratstvo italijanskega ter slovanskega življa na tukajšnjem ozemlju. Vsled prisotnosti skorumpiranih balkanskih beguncih politikantov in vojnih zločincev predstavlja ozemlje cone A, predvsem pa mesto Trst, stalno nevarnost ter jedro zločinskih nakan reakcije. Namesto pravičnega postopanja s temi elementi, jim tukajšnje oblasti dajejo vse možnosti za njihov zločinski posel. Napredno primorsko ljudstvo mora spričo teh dejstev budno čuvati svoje demokratične pridobitve in v to svrho poglabljati italijansko - slovanski duh vzajemnosti in bratstva, da bo uspešno kljubovalo vsem nazadnjaškim silam.

V zgodovinskem času, ko na zasedanju Združenih narodov v Londonu polagajo temelje svetovnega miru, se mora primorsko ljudstvo, ki je dalo vse iz sebe v boju proti barbarskemu fašizmu, odrekati najosnovnejšim pravicam v nasprotju z določili Atlantske listine ter proti odločitvam teheranske in jaltske konference.

Na drugo zasedanje Glavnega odbora SIAU so prišli člani italijanske, slovenske in hrvatske narodnosti iz vseh krajev Primorske, Istre in Trsta.

Predsednik Glavnega odbora SIAU tov. Bevk je otvoril zasedanje ter v uvodnih besedah poudaril, da ni naključje, če se vrši ta skupščina v Trstu, kamor so danes obrnjene oči vsega sveta.

Nato je bil prebran dnevni red, ki je obsegal: 1. Politično poročilo tajnika Glavnega odbora SIAU tov. Kraigherja, 2. diskusijo o referatu, 3. dopolnitev Glavnega in Izvršnega odbora, 4. pozdrave in resolucije, in 5. razno.

Po uvodnih besedah predsednika je povzel besedo glavni tajnik SIAU-ja tov. Kraigher, ki je v svojem izčrpnem političnem referatu med drugim dejal naslednje:

Tovariši in tovarišice!

Naše drugo zasedanje Glavnega odbora Antifašistične unije mora oceniti izvršeno delo in določiti naše naloge in dolžnosti v izredno težkih pogojih in za dobo, ki nam ni prinesla novih pridobitev, nasprotno za dobo, v kateri je poglobljeno nasprotje med posameznimi deli Julijske krajine ter za dobo, v kateri so bile ljudstvu Trsta, Pulja, Gorice in sploh cone A vzete osnovne demokratične pridobitve, za katere je prelilo toliko svoje krvi in za katere je dalo toliko žrtev. Tak rezultat gotovo ni zaviden zlasti ne z ozirom na dejstvo, da ga moramo ugotoviti v času, ko so demokratične sile v zunanjem svetu dosegle eno največjih zmag v zgodovini človeštva — zmago nad barbarstvom, nad nasiljem fašističnih nemških imperialistov in torej v času, ko se v kričečem nasprotju z razvojem pri nas, zmagoviti demokratični blok Sovjetske zveze, Velike Britanije in Združenih držav, zlasti po moskovski konferenci vse bolj utrjuje. Dočim se torej v zunanjem svetu vse bolj uveljavljajo demokratične pridobitve širokih ljudskih množic, moramo mi ugotoviti pri nas ravno nasprotno.

Osnovna demokratična pridobitev narodno osvobodilne in protifašistične vojne, katere se je vse ljudstvo Julijske krajine vseh treh osnovnih narodnosti, slovenske, hrvatske ter italijanske z vsemi razpoložljivimi silami in z največjo požrtvovalnostjo tako častno udeležilo, je njegova suverenost, njegova pravica, «da si samo voli zakon in postave», njegova pravica, da mu nihče od zunaj ne vsiljuje svojih zakonov in svojega državnega aparata, svojih organov oblasti. Osnovna pridobitev je torej ljudska oblast, ki jo je ljudstvo ustvarilo v vseh mestih in vaseh Julijske krajine brez vsakega vsiljevanja, s svojo svobodno voljo in s pomočjo Jugoslovanske armade in jo je v zadnjih odločilnih dneh ljudstvo utrdilo zlasti s pomočjo slavne IV. Jugoslovanske armade. Ta vojska je pomagala utrditi tisto, kar si je ljudstvo samo v teku vse narodne štiriletne vstaje ustvarilo, in se je izkazala kot resnično iskren nosilec in zaščitnik tistih demokratičnih načel, za katera so šle vojske velikega demokratičnega bloka Sovjetske zveze, Velike Britanije in Združenih držav Amerike na osnovi Atlantske listine v borbo.

Prav tako smo tedaj ugotovili, da mora pomeniti formiranje dveh vojaških con na ozemlju Julijske krajine, cone A in B samo začasen ukrep in da ga sprejemamo, v kolikor hočejo vojne uprave podpirati utrditev demokratičnih pridobitev, v kolikor bodo spoštovana načela Atlantske listine, in v kolikor to ne bo dajalo možnosti reakcionarnim protiljudskim silam, da na osnovi te proti volji ljudstva, proti pravicam Jugoslavije in proti časti njene vojske samovoljno diktiranje delitve enotnega ozemlja, gazijo demokratične pridobitve ljudstva in žalijo ter skrunijo njegovo suvernost. Sprejeli smo torej demarkacijsko črto kot začasno mejo v upu, da se bo vojna uprava omejevala na kontrolne in koordinacijske posle, na posle zunanjega predstavništva in zastopstva tekočih dnevnih interesov ljudstva Julijske krajine v zunanjem svetu, ne da bi bistveno kršila suverenost domače avtonomno nastale ljudske oblasti.

Na prvi seji Glavnega odbora na Reki smo ugotovili potrebe čim hitrejše rešitve problema državne pripadnosti Julijske krajine. Izjavili smo, da smatramo predlog jugoslovanske vlade, ki je bil ravno v deh našega zasedanja predložen konferenci zunanjih ministrov v Londonu, za edino pravičen, ker temelji na že mnogokrat izraženi samoodločbi ljudstva Julijske krajine, ker je nacionalno pravičen, ker temelji na zaščiti suverenosti ljudstva in njegove ljudske oblasti in ker utrjuje pogoje za poglabljanje italijansko slovanskega bratsva in omogoča, do postane Julijska krajina most miru ter napredka v Evropi. Pgotovili smo, da zvesti svojemu načelu suverenosti ljudstva ne moremo dopustiti, da bi o naši usodi odločali v svetu, ne da bi imeli mi pravico, možnost in dolžnost samostojno in merodajno povedati svoje mnenje.

Ugotovili smo, da pomeni odnos raznih političnih grupacij, strank in gibanj do zgornjih načel osnovo, na kateri je mogoče še naprej razširiti in utrditi enotnost antifašističnih ljudskih množic, antifašističnega demokratičnega gibanja Julijske krajine in Trsta. To je dalje osnova, ki odloča odnos demokratičnih ljudskih sil do zavezniške vojaške uprave in ki omogoča nadaljnjo utrditev enotnosti vseh resnično iskrenih demokratinih sil v Trstu in Julijski krajini, v soglasju z načeli, ki jih v svetu zastopa demokratični blok, katerega oficielna zastopnika sta pri nas Jugoslovanska armada v coni B in AMG v coni A in Trstu. Na žalost moramo ugotoviti, da danes v Trstu in Julijski krajini AMG ni šla na to pot, ampak na pot, ki po našem mnenju ni v skladu z interesi demokracije v svetu in ljudstva Julijske krajine doma.

Na osnovi diktata nam je bila vsiljena razmejitev Julijske krajine v dve začasni vojni coni, ki prideta pod upravo zavezniških vojsk. Že takrat smo ugotovili in danes dejstva to ugotovitev v najzalostnejši obliki potrjujejo, da je s tem že v načelu napravljena velika krivica našemu ljudstvu. Oni, ki so s svojo silo diktirali to nepravično razmejitev so dokazali, da ravnajo z našim ljudstvom enako ali skoro enako kot s posameznimi deli Nemčije, enako kot z deli Avstrije in hujše ko z Rumunijo, Madžarsko in Bolgarijo ter končno huje kot z Italijo. Ravnajo torej z nami tako kot z deželami, ki so se aktivno borile na strani osi proti zaveznikom. To je velika krivica proti našemu ljudstvu in je toliko večja, ker so jo storili oni, katerim je to ljudstvo zaupalo, ko je šlo v najodločilnejšo borbo proti fašistom. To je oskrunjenje vseh tistih žrtev in naporov, ki jih je dalo naše ljudstvo v svoji 25 leni borbi proti fašizmu. Kakor da nekomu ni všeč, ker je ljudstvo Julijske krajine dalo že v času vojne v Abesiniji in Španiji množico svojih ljudi, ki so dezertirali iz Mussolinijeve vojske in stopili v aktivno oboroženo borbo na strani demokracije proti Mussoliniju in Francu.

Kričeče nasprotje med conama A in B

Kakor da nekomu ni všeč, da so ravno Slovenci in Hrvati Julijske krajine tisti, ki so s prvim dnem zavratnega Mussolinijevega napada na Francijo in pozneje na Jugoslavijo začeli s sabotažnimi akcijami proti vojni, tako da jih je Mussolini množično pošiljal v Sicilijo, Sardenijo in Afriko v delovna taborišča in delovne bataljone. Kakor, da nekomu ni všeč, da so ravno Slovenci in Hrvati Julijske krajine vodili najodločnejšo borbo proti fašizmu in da so bili oni tisti, ki so dali v tej borbi največje žrtve: Gortana, Bidovca, Valenčiča, Tomažiča in vrsto drugih junakov. Kakor da nekomu ni všeč, da so ravno Slovenci in Hrvati že v letih 1941. v masah dezertirali iz italijanske vojske in ustvarili svoje prve partizanske edinice na Nanosu, na Pivki, Učki in v Istri, pred Gorico ter v Vipavski dolini. Kakor da nekomu in všeč, da so Slovenci in Hrvati s svojo aktivno oboroženo borbo že leta 1942. prisilili Mussolinija, da je držal zato na terenu Julijske krajine več kot celo armado, da je lahko z njo strahoval tukajšnje ljudstvo in preprečeval razvijanje in razširjanje oboroženega odpora proti fašizmu in barbarski vojni, na osnovi italijansko-slovanskega bratstva iz Julijske krajine tudi proti zapadu čez Sočo v Furlanijo in severno Italijo. Kakor da nekomu ni všeč, da je ljudstvo Julijske krajine že davno pred kapitulacijo Badoglia, že davno pred letom 1943., stalo aktivno v vrstah oborožene borbe demokratičnega zavezniškega bloka v vrstah odredov in brigad pod vodstvom maršala Tita. Davno pred kapitulacijo Badoglia je ljudstvo tu samo — brez vsake pomoči od zunaj — z golimi rokami, izruvalo puške iz krempljev okupatorja in pretrgalo vse zveze s fašizmom in z Mussolinijem. Davno pred ostalo Italijo je ljudstvo tu stopilo v oboroženo borbo in ustvarilo svojo vojsko in svojo oblast. To mu je tudi omogočilo, da je v teku vojne ustvarilo v Julijski krajini dva korpusa, IX, in VII., ki sta kljub deportacijam tukajšnjega prebivalstva v Sicilijo itd. mobilizirala na prostovoljni osnovi v svoje vrste 8% tukajšnjega prebivalstva. Vprašamo se, katera dežela v zapadni Evropi in Ameriki je mobilizirala tak procent svojega prebivalstva v vojsko? In tu — pod pogoji okupacije — je ljudstvo izvršilo ta čudež. V plačilo se mu ne prizna pravica, da bi bilo na svoji zemlji svoj gospodar. V plačilo dobi položaj, ki je v coni A in Trstu manj svoboden, kot v Italiji, predvsem pa se ne more primerjati s položajem v coni B in onim v Jugoslaviji.

Kakor da bi nekomu ne bilo všeč, da je v teku te borbe ljudstvo Julijske krajine zatrlo vsak poskus kake maščevalnosti in nasprotno pokazalo primer bratstva med narodi s pritegnitvijo italijanskega delavstva iz mest Julijske krajine v skupno oboroženo borbo. V plačilo za to se danes Slovencem in Hrvatom očita nacionalizem; Italijanom pa izdajstvo, samo zato, da lahko reakcija svoje krivice zakrinka pod masko nekega potrebnega razsodnika.

Ze sam postopek pri delitvi Julijske krajine na dve coni je torej protiljudski, protidemokratičen. Že sam postopek gazi načela Atlantske listine in to na žalost ravno v imenu tistih držav, ki so proglasile Atlantsko pogodbo. Že sam postopek kaže nenaklonjenost in krivičnost proti ljudstvu, ki je dalo vse za svojo osvoboditev in za stvar demokracije v svetu. Ljudstvo je

(Nadaljevanje na 2. strani)

Glavni skupščini Združenih narodov

Glavni odbor Antifašistične slovansko italijanske unie za Julijsko krajino in Trst, zbran na II. rednem zasedanju v Trstu, pošilja v imenu slovanskega in italijanskega ljudstva, ki ga predstavlja, navdušene pozdrave glavni skupščini Organizacije Združenih narodov na njenem prvem zasedanju v Londonu. Slovansko in italijansko ljudstvo Julijske krajine in Trsta se raduje nad tem pomembnim dogodkom, ker vidi v organizaciji Združenih narodov edino sredstvo in jamstvo za popolno uničenje fašizma in za ohranitev svetovnega miru.

Ljudstvo Julijske krajine in Trsta čuti potrebo po tem organizmu tem bolj živo, ker je še vedno v borbi z ostanki fašizma in ker še ni doseglo zaželjene svobode in s tem tudi ne potrebnega miru.

Vkljub temu, da je ljudstvo Julijske krajine in Trsta s štiriletno krvavo borbo, v kateri je padlo 46.000 junaških borcev, pred vsem svetom jasno izpričalo svojo odločno voljo, da želi živeti v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji, vkljub temu, da je samo in s pomočjo Jugoslovanske armade osvobodilo celo Julijsko krajino in Trst, vkljub slovesnim izjavam atlantske listine o samoodločbi narodov, to ljudstvo še vedno živi pod okupacijsko upravo, ki mu prinaša v coni A najhujša razočaranja.

Po vseh mestih in vaseh Julijske krajine in v Trstu so v času narodno osvobodilne borbe vznikli narodno osvobodilni odbori, ki so predstavljali ljudsko oblast in so bili ali še med borbo ali pa po osvoboditvi na najbolj demokratičen način izvoljeni od vsega prebivalstva. Bili so prva ljudska oblast v tej zemlji, prva resnična demokracija. Tem NO odborom je v coni A Zavezniška vojaška uprava odvzela vsako oblast, na njihobo mesto pa imenovala ljudi, ki so protiljudski elementi.

Razpuščena so bila od ljudstva izvoljena sodišča in na njih mesto postavljena stara sodišča iz fašistične dobe, s sodniki, ki so bili vsi člani fašistične stranke.

Sodišča so sojenje fašističnim zločincem so sodišča za njihovo oproščanje. Največji fašistični zločinec, nacifašistični župan mesta Trsta, Pagnini, ustanovitelj oboročene formacije «Guardia Civica», v službi SS, je bil oproščen vsake krivde in kazni.

Razveljavljeni so bili vsi zakonski odloki in ukrepi ljudskih oblasti in ponovno uveljavljena italijanska fašistična zakonodaja, ki v večjem delu Julijske krajine ni več veljala vse od začetka narodno osvobodilne borbe.

Razpuščena je bila Narodna zaščita (Guardia popolare), policija sestavljena iz domačinov, ki so sodelovali v narodno osvobodilni borbi in v vstaji v mestu. Mesto nje je bila ustanovljena «Civil Police», z močnim fašističnim vplivom, kar je razumljivo, ker je v njej polno bivših kvesturinov, agentov in karabinjerjev. «Civil Police» in Zavezniška policija se živo «udejstvujeta» pri vseh ljudskih manifestacijah, medtem ko kriminal bohotno raste.

V javni upravi in celo po uradih Zavezniške vojaške uprave sede na odgovornih mestih fašisti, ki bi morali odgovarjati za svoje zločine pred sodiščem. Epuracija se vrši z vso možno počasnostjo in obzirnostjo.

Fašistični zločinci vseh barv in narodnosti se svobodno sprehajajo po coni A, ki je zanje pravi narodni park. Vsak dan jih je več. Med tem pa romajo v zapor znani antifašisti, dolgoletni borci za svobodo, za kar se vedno najdejo kaki formalni razlogi ali pretveze.

Ljudskim organizacijam in ljudskim kulturnim ustanovam se odvzamejo prostori z namenom, da se jim s tem prepreči vsaka delavnost. Edinemu slovenskemu narodnemu gledališču v Trstu Zavezniška vojaška uprava, vkljub obilici dvoran v Trstu, ne more dati niti ene na razpolago, medtem ko jih je za razne revijske neumnosti dovolj. Slovenščina je postala v tržaškem radiu neljub gost, ki ga je treba omejiti na minimum. Ukinjena je bila radijska sindikalna ura, ker so jo oskrbovali Enotni sindikati.

Svoboda tiska velja v polni meri za fašistično in profašistično časopisje, ki z lažnimi vestmi zastruplja javno mnenje in razvija nacionalno mržnjo, ter po mili volji na najgnusnejši način napada Jugoslavijo, maršala Tita, partizane itd., medtem ko se demokratičnemu tisku omejuje svoboda. Edini slovenski dnevnik «Primorski dnevnik» je bil ustavljen zaradi stvarne in upravičene kritike Zavezniške vojaške uprave o njenem postopanju v šolskem vprašanju.

To je samo bežen prikaz prilik, v katerih živi ljudstvo cone A Julijske krajine in Trsta po tem, ko je toliko žrtvovalo za skupno zavezniško stvar v borbi proti fašizmu in za svojo svobodo.

Ljudstvo Julijske krajine in Trsta, ko se raduje začetka dela Organizacije Združenih narodov in pošilja tople pozdrave glavni skupščini, živi v prepričanju, da ni daleč čas, ko bo tudi ono moglo svobodno uživati plodove zmage nad fašizmom, v mirnem delavnem življenju v Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Prepričano je, da bo delo Organizacije Združenih narodov prineslo koristi vsemu svetu in tudi tako trdo preizkušenemu ljudstvu Julijske krajine in Trsta!

Naj živi Organizacija Združenih narodov!

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Trst, 27. januarja 1946.

Glavni odbor
Slovansko italijanske antifašistične unije
za Julijsko krajino in Trst.

Vsako nasilje proti ljudstvu je moralo kloniti pred pravično borbo širokih množic

Nočemo biti oporišče reakcionarnih sil vsega sveta

Glavni odbor slovensko-italijanske antifašistične unije Julijske krajine in Trsta, zbran na drugem rednem zasedanju dne 27. januarja 1946 v Trstu, v imenu slovenskega, italijanskega in hrvatskega prebivalstva Julijske krajine in Trsta, ki je v dolgi borbi proti nacifašizmu ponovno na plebescitni način izrazilo svojo voljo za priključitev Julijske krajine in Trsta k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji

odločno odklanja in obsoja

manevre inozemske in domače reakcije za internacionalizacijo Trsta ali celo vse Julijske krajine;

ugotavlja, *da bi taka rešitev pomenila najbolj grobo kršitev načel Atlantske karte o samoodločbi narodov in teptanje volje ljudstva Julijske krajine in Trsta;*

ugotavlja, *da bi internacionalizacija spremenila naše ozemlje v mednarodno kolonijo, kar pomeni politično, ekonomsko in socialno zatiranje ljudstva ter ogražanje italijansko-slovanskega bratstva in razmah protidemokratičnih sil;*

poudarja, *da bi internacionalizacija tega ozemlja predstavljala v mednarodnem merilu nevarnost za ohranitev svetovnega demokratičnega bloka in s tem svetovnega miru, ker bi tu bilo izhodišče oporišče reakcionarnih sil vsega sveta za borbo proti napredujoči demokraciji;*

ugotavlja, *da so ekonomsko zainteresirane države v zaledju izrazile zainteresiranost le na internacionalizaciji dela pristanišča v smislu jugoslovanskega predloga s tem, da naj mesto Trst pripade Jugoslaviji;*

obvešča *svetovno javnost, da bi bila internacionalizacija najmanj demokratična rešitev, ker je v popolnem nasprotju z etničnimi, gospodarskimi, političnimi in socialnimi razlogi, zlasti pa z jasno izraženo voljo vsega slovenskega in hrvatskega ter ogromne večine iskreno antifašističnega ljudstva Trsta in Julijske krajine, ljudstva, ki želi čimprejšnjo priključitev k federativni ljudski republiki Jugoslaviji, kjer mu je, ne glede na narodnost, zagotovljeno novo, srečnejše življenje.*

Trst, 27. januarja 1946.

Glavni odbor
Slovansko italijanske antifašistične unije
za Julijsko krajino in Trst.

Trdni in neomajni bomo branili ljudsko demokracijo

Bodoče naloge S. I. A. U.

Slovansko italijanska antifašistična unija za Julijsko krajino in Trst, kot vodilni organ slovenskih, italijanskih in hrvatskih demokratičnih množic v boju za priznanje svoboščin in pravic, pridobljenih v štiriletni borbi proti fašizmu, postavlja na II. plenarni seji Glavnega odbora dne 27. I. 1946. v Trstu, v skladu s svojimi načeli, sledeče naloge:

1.) Varovanje, utrditev in nadaljni razvoj demokratičnih pridobitev narodno osvobodilne borbe in kot največjo pridobitev te borbe, ljudsko oblast. Čuvanje suverenosti ljudstva, da si s svobodno izraženo voljo samo izbira svoje organe oblasti. Borba proti odredbi št. 11 in proti vsaki vsiljeni oblasti.

2.) Poglobitev in utrditev slovansko italijanskega bratstva, kot osnovo za pravilno reševanje vseh vprašanj Julijske krajine in Trsta na podlagi enakopravnosti vseh treh narodov. Borba proti vsakemu vmešavanju v naše notranje zadeve in za popolno neodvisnost našega ljudstva pri reševanju in odločanju o vseh perečih vprašanjih.

3.) Borba za utrditev najširše ljudske demokracije, obramba najosnovnejših demokratičnih svoboščin: svobode tiska, zborovanja in združevanja.

4.) Nadaljevanje doslednega boja proti ostankom fašizma, naj se ta pojavi pod katerokoli krinko, strogo kaznovanje vseh vojnih zločincev in kolaboracionistov, čiščenje javnih uradov vseh fašističnih elementov in šovinistov, ki skušajo zanesti razdor med italijansko in slovansko delovno ljudstvo ter mu s tem škodovati.

5.) Zavarovanje najosnovnejših življenjskih pogojev vsem, ki delajo, zaščito in pomoč vsem potrebnim, v prvi vrsti vsem žrtvam vojne in fašizma. Borba proti črni borzi, špekulantstvu in dobičkarstvu in proti izkoriščanju bede ljudstva in težkih povojnih gospodarskih prilik.

6.) Nadaljevanje boja, da se prebivalstvu Julijske krajine in Trsta, v skladu z Atlantsko listino in cilji, za katere se je borilo, prizna pravica samoodločbe glede njegove bodoče pripadnosti in notranje ureditve. Slovenske, italijanske in hrvatske demokratične množice ne morejo priznati nobene take rešitve, ki ne bi upoštevala upravičenih želja vseh treh narodov in to je: priključitev Julijske krajine in Trsta k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. Za ta cilj so šle demokratične množice Julijske krajine in Trsta v borbo, v bratski skupnosti so prelivali kri Slovenci, Italijani in Hrvati in so v poslednjem naporu pripravljeni žrtvovati za ta cilj vse svoje sile.

7.) Borba proti vsem poskusom mednarodne in domače reakcije za internacionalizacijo Trsta ali celo vse Julijske krajine. SIAU odklanja vse predloge o razkosanju tega ozemlja in odcepitvi Trsta od njega in stoji na stališču gospodarske povezanosti celotne Julijske krajine. in njenih mest. Odklanja vsako zunanje vmešavanje v vprašanja, ki se tičejo le ljudstva Trsta in Julijske krajine.

Le z ohranitvijo in poglobitvijo italijansko slovanskega bratstva in sodelovanja, z iztrebljenjem ostankov fašizma in z uvedbo in utrditvijo dosledne demokracije in ljudske oblasti, za katero nam daje polno poroštvo le Federativna ljudska republika Jugoslavija, bomo lahko dosegli edino pravilno rešitev vseh perečih vprašanj Julijske krajine in Trsta, zagotovili deželi nemoten gospodarski razvoj in napredek ter znosno sožitje narodov, ki je podlaga bodočega miru, plodnega dela in blagostanja.

Trst, 27. januarja 1946.

Glavni odbor
Slovansko italijanske antifašistične unije
za Julijsko krajino in Trst.

(Nadaljevanje s 1. strani)

toliko bolj prizadeto, ker mora prenašati to naklonjenost, nehvaležnost in krivičnost v imenu tiste demokracije, za katero se je borilo. Tak postopek brez dvoma ne more koristiti demokraciji v svetu in miru v tem delu Evrope.

Mi smo vendar kljub tej krivici upali, da bo mogoče urediti pogoje, da bo mogoče najti oblike sodelovanja, ki bi omogočilo nadaljnje razvijanje ljudske oblasti, četudi začasno v omejenem obsegu. Bili smo v interesu miru in demokracije pripravljeni iti preko žalitve, pripravljeni tudi na to žrtev? Hoteli smo izkoristiti to vsiljeno začasno dobo zato, da vendarle najdemo sporazumno rešitev z vsiljenim novim stanjem vsaj v smeri utrjevanja italijansko-slovanskega bratstva, preganjanja ostankov fašizma, utrjevanja demokratičnega bloka ter utrjevanja uničenega, opustošenega gospodarstva. Jasno smo zato postavili svoj program in svoje naloge in neštetokrat ponudili svoje sodelovanje odločujočim faktorjem.

Danes moramo ugotoviti, da so bili vsi napori zaman. Novi faktorji so omogočili reakciji, da izkorišča današnje začasno stanje v svoje protiljudske namene. Vprašanje oblasti je postalo monopol zunanjih sil, demokratična načela pa gola formalnost, ki se na besedah omejuje na svobodo tiska, združevanja in vesti, v praksi pa gazi tudi to takozvano svobodo, da je danes v coni A demokracija samo še fraza.

Posebej moramo poudariti, da ni tako v takozvani coni B. V smislu obveznega dogovora je sicer tov. maršal Tito tam formiral vojno upravo, vendar z izjavo, da bo ta v celoti spoštovala in podpirala obstoječo ljudsko oblast. Predstavniki Jugoslovanske vojske to obljubo tudi v celoti izvršujejo in zato imamo danes tam, popolnoma drugo sliko in drugo stanje kot v coni A.

Uradni zastopniki zunanjih sil smatrajo današnji kaos v Julijski krajini za prednost. To imenujejo «gospodarsko svobodo», «svobodo trgovine», «svobodo industrije». V bistvu je vse to danes, ko je vse gospodarstvo neurejeno, ko vlada splošno pomanjkanje proizvodov, življenjskih sredstev, surovin itd; danes, ko je bolj kot kdaj potrebna gospodarska racionalizacija in načrtnost, da se prepreči beda in uničenje zaradi težkih povojnih razmer — v bistvu je vse to danes svoboda špekulantstvu, svoboda črni borzi, svoboda brezprimernemu bogatenju na eni strani, in svoboda razbohotenju brezprimerne bede in pomanjkanja na drugi strani. Vsa ta takozvana svoboda vodi v gospodarsko anarhijo in ustvarja pogoje za svobodno razvijanje kriminala. Kriminal v Trstu in coni A se danes ravija svobodno in zavzema obseg, ki si ga nismo mogli nikdar predstavljati. In vse mere proti kriminalu ostajajo na papirju. Nobeden od naših predlogov v tem pogledu ni bil sprejet, pač pa so omogočili reakciji, da ukrepe proti kriminalu izkorišča proti antifašističnemu gibanju. Mesto da bi preganjali kriminal, plenijo avtomobile antifašističnim borcem, da bi ovirali antifašistično gibanje. Mesto da bi preganjali kriminal, obsojajo partizanske borce, ker so v času borbe dobili vojaško obleko in jo v pomanjkanju obleke še danes uporabljajo.

Ta gospodarski kaos neposredno vpliva tudi na gospodarstvo in sploh na življenje cone B. Obe coni sta gospodarsko toliko vezani, da gospodarski kaos iz cone A nujno ovira normalizacijo gospodarstva coni B. Špekulantje obeh con se med seboj podpirajo v svojem protiljudskem delovanju.

V coni A so se protiljudski, protidemokratični elementi ponovno polastili posameznih organov oblasti in jih izkoriščajo za organiziranje sabotaže v coni B. Iz cone A se danes svobodno širi fašistična propaganda preko demarkacijske črte. Tu se krijejo vsi mogoči vojni zločinci in pošiljajo svoje oborožene bande v cono B in preko nje v Jugoslavijo, da bi ustvarili videz, da tam ni reda in zadovoljstva. Cona A postaja eldorado za protiljudske, protifašistične sovražnike človeštva, za vojne zločince, za vse tiste, ki bi mogli kdaj služiti svetovni reakciji za izzivanje nemirov, z namenom povzročiti intervencijo.

Intervencija up in nada reakcije

Intervencija je danes parola, up vseh protiljudskih reakcionarnih sil. Ta up je zlasti močan in ga reakcija zlasti močno goji v Trstu in coni A. Intervencionisti so danes tisti, ki pomenijo največje zlo za naše prebivalstvo, za cono A in za Julijsko krajino sploh. To so tisti, ki skušajo napraviti iz Julijske krajine novo Grčijo. To so tisti, ki skušajo napraviti iz Julijske krajine bazo intervencionistov proti demokracijam srednje Evrope in hočejo zato predvsem zatreti demokracijo v Julijski krajini sami. Ne, njihovi računi so napačni, ker ne upoštevajo vse večje trdnosti in odločnosti ter enotnosti demokratičnih sil Julijske krajine in ker ne računajo na vse večjo trdnost svetovnega demokratičnega bloka, ki je doživel novo utrditev z moskovsko konferenco in z zasedanjem organizacije Združenih narodov.

Primer Grčije in Indonezije stoji danes pred svetom kot žalosten primer, kam privede intervencionistična politika reakcionarnih sil. Organizacija Združenih narodov stoji danes pred nalogo, da neposredno rešuje podobne lokalne konflikte v svetu. Sposobna jih bo v toliko pravilno rešiti, kolikor močnejše bo enotno demokratično gibanje v svetu v borbi proti reakcionarnim intervencionističnim poskusom obnove tiste imperialistične politike, ki je privedla nekdanjo Nemčijo in Italijo do fašizma.

Proti intervencionistični politiki se danes vse močneje dviga ves demokratični svet. Za nas, za Trst in cono A se je v zadnjih mesecih pokazala intervencionistična težnja kot osnovno zlo. Osnovno zlo za demokracijo v coni A in v Trstu in zlo, iz katerega izvirajo vsi napori reakcije, da odtod slabi tudi ljudsko oblast in razvijajočo se demokracijo v coni B.

Mednarodna komisija v Julijski krajini

Ko prihaja napovedana mednarodna komisija, je zato naša dolžnost omogočiti ljudstvu, da jasno predoči tej komisiji ravno problem cone A. V tem pogledu sta nujno dve stvari. Prvič, pokazati komisiji nujnost, da svetovne demokratične sile zastavijo svojo moč proti politiki vsiljevanja tuje volje in tuje oblasti tukajšnjemu ljudstvu. Torej pokazati krivičnost izvedbe demarkacijske linije, ki je omogočila uničenje ljudske oblasti in njenih organov. Drugič, utemeljiti komisiji upravičenost zahteve, ki jo je ljudstvo že neštetokrat postavilo — zahteve po priključitvi k Jugoslaviji.

Ne, naša naloga ni samo zanašati se na pomoč od zunaj. Osnovna naloga je, organizirati čim širšo enotnost antifašističnih demokratičnih množic za ljudsko oblast in proti vsem omejitvam demokratičnih svoboščin.

Omejevanje osnovnih demokratičnih svoboščin

Dejstvo je, da danes nimamo več opravka samo z intervencijo, ki je ljudstvu vzela njegovo oblast. Ta intervencija posega že tudi po osnovnih demokratičnih pravicah. Tako danes nimamo samo osvobajanja posameznih kolaboracionistov kot so Pagnini in drugi. Nimamo samo svobode špekulantsva, svobode polfašističnega tiska, svobode za reakcionarne provokatorje itd. Danes segajo že direktno po naših osnovnih demokratičnih pravicah. Prepovedujejo se zborovanja antifašističnih organizacij. Brez kakršnega koli vzroka je bil začasno ustavljen «Primorski dnevnik» češ, da urednik ni izpolnil neke obljube neki višji osebi. Ne vem, v kateri demokratični državi se je že moglo zgoditi, da bi mogla biti osebna užaljenost ene osebe zadosten vzrok, da se vzame narodu njegov edini dnevnik. To je gotovo ena najbolj nezaslišanih kršitev demokratičnih svoboščin v zadnjem času. Sliči odkrito na prakso despotizma. Dalje. Dočim se vojni zločinci svobodno sprehajajo po Trstu, dočim na sodiščih opraščajo kolaboracioiste, češ, da so «izvrševali svoje funkcije pod Nemci, da bi preprečili večje zlo za prebivalstvo» (izgovor, ki ga uporablja reakcija povsod po svetu v zaščito starega reda), pa je bilo obsojenih niz antifašističnih borcev in niz bivših partizanov za «prestopke», ki jih samo sovražnik ljudstva in demokracije more smatrati za prestopke. Vse predpise uporablja danes reakcija proti antifašistom. Njim gledajo pod obleke, če morda nimajo vojaške srajce. Njih zasledujejo, če morda niso govorili na neprijaviljenem zborovanju, njim rekvirirajo družbene lokale, avtomobile in ostala sredstva, ki so potrebna za svobodni razvoj demokratičnega gibanja. Njih stavljajo licemersko za razne neutemeljene malenkosti pred sodišče.

O "nezainteresiranosti„

Vse to dela danes reakcija enako kot nekoč razni, da se huje ne izrazimo, nedemokratični režimi pod parolo čuvanja neke laži demokracije, pod parolo nekakega «objektivnega» «nezainteresiranega» razsodnika, ki naj prepreči medsebojne spore tukajšnjega prebivalstva. Gotovo je ta laž o nezainteresiranosti in objektivnosti eno najnesramnejših licemerstev proti ljudstvu, kar jih pozna ljudstvo Julijske krajine in Trsta.

Mi moramo izjaviti, da odločno odklanjamo vse te lažne takozvane «objektivne» in «nezainteresirane» posrednike. Pustite nas, da sami rešujemo svoje stvari in hitro bomo našli rešitev problema cone A, hitro bomo našli sporazum med vsemi demokratičnimi silami Julijske krajine.

Nasedanje nacionalizmu

Čas je, da predstavniki demokratičnih sil, zlasti v vrstah italijanskega prebivalstva, uvidijo, kam vodijo in v interesu koga delajo, ko nasedajo imperialističnim nacionalističnim tendencam. Mi spoštujemo nacionalno zavednost vseh, zlasti vseh demokratov. Ne moremo dopustiti, da bi se poštena nacionalna čustva izkoriščala proti ljudstvu v reakcionarne namene. Danes je dejstvo, reakciji uspeva nacionalna čustva Italijanov tako v Italiji kot v Trstu in drugih mestih Julijske krajine, izkoriščati proti interesom italijanskih demokratičnih ljudskih množic. Kdo ima korist? Reakcija, ki si tako utrjuje pozicije za svoje protiljudsko početje in ki se vse bolj veže z zunanjimi imperialističnimi silami. Tem dela domača reakcija usluge, ker jim daje možnost, da poskušajo pred svetovno demokratično javnostjo opravičevati potrebnost svoje intervencije v interesu nekega lažnega miru. Oni predstavniki italijanskih demokratičnih strank, ki zaradi svojih nacionalnih čustev nasedajo tem manevrom tuje in domače reakcije, nosijo ogromno odgovornost pred svojim narodom. Pod krinko obrambe nacionalnih interesov pripravljajo svojemu narodu usodo nesvobodnega, odvisnega, vazalnega naroda.

Vprašanje sindikatov

Prav posebno greše v tem pogledu predstavniki delavskega gibanja Italije, ki očitajo italijanskemu delavstvu Trsta in Julijske krajine egoizem, ko se odloča za rešitev, ki mu prinaša svobodo, nacionalno enakopravnost in neodvisnost in ki mu prinaša ljudsko oblast. Prav dolžnost teh predstavnikov je, da pozovejo vse demokratične sile v enotno borbo za neodvisnost, za suverenost ljudstva, za samostojnost in neodvisnost od zunanjih sil. V tem pogledu imata danes prebivalstvo cone A in italijanski narod podobne naloge in podobne cilje. Ta cilj je mogoče doseči samo v dosledni borbi ljudstva obeh dežel za svojo samostojnost, neodvisnost, suverenost, za resnično demokratično oblast proti vsakemu vmešavanju zunanjih sil v vprašanje našega ljudstva. Osvobojena in neodvisna bosta narod Italije in vse narodnosti prebivalstva Julijske krajine in Trsta brez zunanjih posrednikov. S pomočjo svobodne, neodvisne, suverene Federativne ljudske republike Jugoslavije bodo ti narodi lahko našli sporazumno rešitev glede svojih meja. Pot k temu sporazumu je pot, ki jo je zavzela v Julijski krajini SIAU in druge poti ni. Edino to je v skladu z današnjo mednarodno situacijo, edino to more utrditi sile demokracije v Evropi in Italiji, edino to more utrditi sile v borbi za suverenost in neodvisnost narodov Evrope, edino to more ustvariti pogoje, v katerih lahko suvereni narodi najdejo sporazumno rešitev svojih lokalnih, mejnih in drugih problemov.

Ko govorimo o nacionalizmu, se moramo posebej dotakniti vprasanja sindikatov. Dejstvo je, da so v sindikalnem gibanju Italije prodrle tiste sile, ki so v svojem bistvu tuje in nasprotne resničnim interesem delavstva, ki v svojem bistvu niso nikdar hotele iskreno braniti interesov delavstva in interesov delavske enotnosti. To so bile sile, ki skušajo vnesti v sindikalno gibanje strankarstvo in lokalpatriotizem.

Mi smatramo, da je vprašanje priznanja Julijskih sindikatov stvar, ki jo bodo prej ali slej pravično rešile delavske množice Italije.

Pri nas bo moralo po našem mnenju delavstvo nadaljevati še z cečjo silo kot doslej borbo za resnično delavsko enotnost, toda za delavsko enotnost na osnovi borbe za resnično delavske interese, torej na osnovi borbe proti nacionalšovinističnim vplivom, ki predstavljajo ravno v Julijski krajini osnovno nevarnost za enotnost delavskega strokovnega gibanja. Verujemo, da bodo Enotni sindikati (Sindacati unici) znali nadaljevati še naprej svojo odločno borbo za delavske koristi na bazi delavske enotnosti, na bazi avtonomnosti sindikalnega pokreta Julijske krajine, na bazi avtonomnosti, nevezanosti, tako sindikalne centrale v Rimu kot v Beogradu, ker je samo na tej bazi mogoče preprečiti prodiranje nacionalizma v delavske vrste, prodiranje nacionalizma v koristi izkoriščevalcev ljudstva. Mi verujemo, da bodo sindikati sposobni nadaljevati borbe proti razbijaškim protidelavskim ter nacionalšovinističnim elementom, ki predstavljajo večino vodstva Julijskih sindikatov in ki so s pomočjo sovražnikov delavstva organizirali Julijske sindikate, ne iz delavskih «nacionalnih» interesov ampak z namenom razbiti delavsko enotnost, razbiti enotnost sindikalnega gibanja, z namenom služiti izkoriščevalcem ljudstva.

Pod nacionalistično krinko uspeva danes reakciji, da vleče v odprti protiljudski tabor celo vrsto predstavnikov raznih demokratičnih strank v Trstu in Julijski krajini. Tako sodelujejo pri delovanju, katerega namen je uničiti vse ostanke ljudske demokratične oblasti. Sodelujejo pri delovanju, katerega namen je obnoviti stari protiljudski Mussolinijev državni aparat, ustvariti protiljudsko oblast v korist zunanjih tujih sil, ustvariti oblast, ki je ljudstvu vsiljena in ki je dekretirana proti njegovi volji.

Vedno več strank in strančic

Vse to nujno vodi do razkroja v okviru teh demokratičnih strank in danes v Trstu verjetno nihče ne ve, koliko je tu različnih strank in strančic, koliko je frakcij v različnih strankah in kaj vse te različne stranke hočejo. Zaradi protiljudskega delovanja vodstva glavnih strank, ki so ostale izven SIAU-ja, se v okviru teh strank vse bolj krepi nezadovoljstvo z vodstvom in vse bolj krepe struje, ki si žele preokreta v smeri demokracije, v smeri borbe za odločno uničevanje ostankov fašizma, v smeri borbe za enotnost demokratičnih sil Trsta.

Tako imamo danes na eni strani močne politične grupacije SIAU, ki predstavljajo, lahko rečemo, vse slovensko in hrvaško prebivalstvo Julijske krajine in Trsta, večino italijanskega prebivalstva in vse italijansko delavstvo. Na drugi strani pa imamo vrsto strank in strančic, ki se vsak dan ponovno cepijo in ki v bistvu vse nasedajo nacionalističnim provokacijam reakcije, da jih lahko ta izkorišča za svoje protiljudske akcije. Ta strankarska razcepljenost je pogoj uspevanja reakcije, na tej razcepljenosti grade svojo oblast intervencionistične zunanje sile. V interesu demokracije, v interesu ljudske oblasti, v interesu dosledne antifašistične borbe, je, da se vsi resnično demokratični deli teh strank združijo v enotno demokratično antifašistično gibanje. Mi jih pozivamo k sodelovanju na bazi borbe za ljudsko oblast, za suverenost ljudstva proti vmešavanju zunanjih «nezainteresiranih» sil, na bazi utrjevanja italijansko slovanskega bratstva, ki je pogoj demokracije in miru v Trstu in Julijski krajini.

Slovenska reakcija

Posebej se moramo dotakniti še vprašanja jugoslovanske emigracije, ki si s pomočjo zunanjih sil v tesnem bratstvu z vojnimi zločinci išče oslombe v nekaterih špekulantskih krogih cone A, zlasti Gorice.

Ker se boji ljudstva, ker išče predvsem svoje osebne in razredne koristi, gre ta klika po družbeni žakonitosti v direktno protinarodni tabor, izdaja interese slovenskega naroda in postavlja neke pogoje glede priključitve k Jugoslaviji. Govore, da bi radi neko drugo Jugoslavijo, drugačno kot je danes. Radi bi tisto protiljudsko Jugoslavijo, ki je privedla njene narode v aprilsko nesrečo leta 1941. Kot so oblastniki stare Jugoslavije vedno izdajali resnične narodne interese zaradi svojih sebičnih razrednih interesov, tako tudi ta reakcija izdaja danes narodne interese. Ne diši jim ljudska oblast, ljudska demokracija, ne diši jim agrarna reforma, ne diši jim ločitev cerkve od države.

Svoje protinarodne spletke skuša zavijati ta reakcija v neke demokratične fraze. No, razkrinkava jo že samo dejstvo, da je nasprotna redu v današnji Jugoslaviji, ker je ta red ustvarilo ljudstvo Jugoslavije samo brez vsake zunanje pomoči, v štiriletni trdi borbi proti domačim izdajalcem, proti okupatorju in proti zunanjim intervencionističnim poskusom. Ljudstvo, ki je bilo sposobno ustvariti svojo oblast pod tako težkimi pogoji, je dalo pač mnogo dokazov, de ne bo dopustilo nobene intervencije od zunaj in da je oblast, ki jo je vzpostavilo, oblast, ki predstavlja enotno voljo vsaj 90% prebivalstva Jugoslavije. Reakcija, ki hoče drugačno Jugoslavijo, nasprotuje torej odločni volji narodov Jugoslavije. Zato tudi ne išče opore v ljudstvu, ampak jo išče predvsem v zunanjih intervencionističnih klikah.

Vloga duhovščine

Pri tem igra posebno vlogo duhovščina. Vedno smo priznavali velikemu delu primorske duhovščine nacionalno poštenost. Nikdar je nismo ovirali v njenih resnično verskih in cerkvenih opravilih. Ne moremo pa dopustiti, da bi jo zunanji narodni sovražniki, da bi jo vsi protislovenski in protidemokratični profašistični škofije kot Margotti in Santin ščuvali na narodno izdajstvo. Danes na žalost velik del, zlasti goriške duhovščine, nastopa vse bolj protinarodno in protiljudsko pot in gre tako resno nasproti nevarnosti, da bo cerkvi in veri na Primorskem napravila podobne «usluge», kot jih je napravila Rožmanova politika sodelovanja z Nemci v Jugoslaviji. Mi opozarjamo duhovščino na to nevarnost in jo svarimo, da ne zapravi zaupanja ljudstva in naroda, ki ga danes narod v njo še ima, v kolikor se še ni odkrito postavila v protinarodni tabor. Mi je vabimo, da se omeji na versko delo in da se priključi narodni borbi in tako reši čast narodne duhovščine ne samo na Primorskem, ampak vrne s tem ugled, ki so ga sicer duhovščini v Jugoslaviji zapravili Rožman, Stepinac in drugi. Z vključitvijo v narodno borbo ima duhovščina v Julijski krajini priliko popraviti tisto, kar je zagrešil v Jugoslaviji del višjega klera in s čimer si je tam že v izredno močni meri duhovščina zapravila ljudsko zaupanje. V tem moramo reči je danes, poslanstvo tistega dela primorske duhovščine; ki je ostal kljub vsem poizkusom dela goriške duhovščine, zvest narodu in Jugoslaviji.

Avtonomija in internacionalizacija

Predlog o avtonomiji in internacionalizaciji je odkrita oblika teh teženj po uvajanju in utrditvi kolonialne politike v srednji Evropi. Zato to parolo podpirajo danes najreakcionarnejši krogi italijanske narodnosti in zgoraj omenjena slovenska reakcija. Postavljajo jo vsi tisti, ki upajo na intervencijo proti ljudskim silam Jugoslavije in vzhodne Evrope, postavljajo jo vsi tisti, ki upajo, da bodo mogli stisniti zase kake gospodarske koristi v sistemu uveljavljanja odvisnosti gospodarstva Trsta in Julijske krajine ter srednje Evrope od velikih zunanjih gospodarskih sil. Ta parola je torej izrazito protiljudska.

Vendar tudi nekateri iskreni demokrati sprejemajo te parole kot možno rešitev kompromisa med Jugoslavijo in Italijo. Poudarjamo, da je kakršna koli kompromisna rešitev za nas, za predstavnike ljudskih sil, sprejemljiva samo z Italijo, ki je stopila odločno na pot za svojo politično in gospodarsko neodvisnost, ker v vsakem drugem primeru kompromisni sporazum med dvema demokracijama, pomeni prepustiti Trst in Julijsko krajino zunanjim intervencionističnim silam. V vsakem drugem primeru bi namreč Italija ne mogla sklepati sporazuma v imenu svojih demokratičnih množic, ampak zase, v imenu zunanjih imperialistov ter intervencionistov. V tem primeru ta kompromis ne bi utrdil miru demokracije in prijateljstva v tem delu Evrope, ampak bi samo ustvaril žarišče novih vojnih zapletljajev, novih provokacij, žarišče intervencionističnih sil.

Predstavniki tistih demokratičnih skupin, ki si žele kompromisa zato greše, če si ga želę z De Gasperijem, ki ne more biti predstavnik demokratičnih teženj Italije. Edina pot, ki more dovesti do sporazuma, je borba za vzpostavitev suverenosti ljudstva, je torej borba za ljudsko oblast.

Edina pot je tista, po kateri stopa SIAU, ki gre odločno proti vsaki zunanji intervenciji, zato proti vsaki internacionalizaciji in omogoča avtonomijo v obliki VII. republike v okviru Jugoslavije. V borbi za to rešitev je mogoče priti do sporazuma z italijanskimi demokratičnimi silami, v kolikor vodijo tudi one uspešno borbo za ljudsko oblast, za neodvisnost, za odstranitev tujih vplivov na njeno notranje in zunanje življenje.

Tovariši in tovarišice!

Če smo na ustavnem kongresu ugotavljali, da se bije v svetu in pri nas boj med silami demokracije in med silami reakcije, ki hočejo ogoljufati množice za demokratične pridobitve, za katere so v domovinski narodno osvobodilni vojni žrtvovale tako izredne žrtve, moramo danes ugotoviti, da dobiva ta boj, zlasti pri nas, izredno ostre in konkretne oblike. Mi moramo ugotoviti, da je dobil ta boj že obliko direktne borbe tukajšnjega ljudstva proti zunanji intervenciji, proti teptanju osnovnih demokratičnih načel, proti silam, ki nam hočejo od zunaj vsiljevati svojo oblast po zgledu Grčije in Indonezije. Danes torej že ne gre več za goljufanje, gre že za direktno dekretiranje in vsiljevanje tuje oblasti in volje.

SIAU je v skladu s temi dejstvi vodila vse te mesece odločno borbo za demokratične pravice, za demokratične pridobitve, za tista načela, ki jih je demokratični blok svečano proglasil ob vstopu v vojno. Kljub vsemu poizkusu, prisiliti množice h kapitulaciji pred zunanjo in domačo reakcijo, z ekonomskimi, upravno-političnimi in policijskimi ukrepi, je SIAU vzdržal in utrdila svojo enotnost. Zato pa so danes njegove dolžnosti in njegova odgovornost pred ljudstvom že mnogo večja. SIAU je danes edina organizacija v Julijski krajini, ki je združila v sebi vse tiste resnično demokratične sile, ki se ne dajo zavesti nobenim zunanjim vplivom in ki se dosledno bore proti reakcionarnim polzkusom prevarati ljudstvo. Naša dolžnost je da do največje mere napnemo naše sile za utrditev enotnosti naših vrst, za pritegnitev v borbo v konkretnih vprašanjih demokratičnih akcije tistih novih skupin, ki spoznavajo reakcionarno igro njihovih uradnih vodstev. Naša dolžnost je da preprečimo vsako zunanjo intervencijo in da omogočimo povezavo našega gibanja z demokratičnimi tokovi Evrope.

Bolj kot kdaj je močna SIAU potrebna našim množicam. Bolj kot kdaj jo moramo utrjevati, bolj kot kdaj moramo čuvati njeno enotnost.

Vsako nasilje proti ljudstvu je moralo kloniti pred pravično borbo širokih množic. Kot je klonil kot je bil razbit fašizem, tako mora uničiti in razbiti napade vseh tistih, ki hočejo njegovo imperialistično protiljudsko prakso nadaljevati v novih oblikah z novimi sredstvi. Zato:

Proč z intervencionalistično politiko so domače in tuje reakcije!

Naj živi Slovensko italijanska unija!

Po referatu tov. Kraigherja se je razvila diskusija, h kateri so javljali številni govorniki.

Glavni odbor je bil razširjen s 15 novimi člani, od katerih je 8 italijanske, 5 slovenske in 2 hrvatske narodnosti. V Izvršni odbor sta bila sprejeta tov. Jaksetich in Pirovšek.

Tov. Babič je predlagal čitanje resolucij, ki predstavljajo smernice bodočega dela SIAU, ter skep zasedanja Glavnega odbora. Predsedniku jugoslovanske vlade, maršalu Titu in podpredsedniku in vodji jugoslovanske delegacije v zasedanju skupščine Združenih narodov v Londonu tov. Edvardu Kardelju, sta bili poslani dve pozdravni resoluciji.

Odg. urednik DUSAN HRESCAK

Komandant IV. jugoslovanske armade v coni A

Včeraj okrog 12. ure se je pripeljal preko razmejitvene črte v štorjah pri Sežani komandant IV. armije — osvoboditeljice Primorske in Trsta, generallajtnant Danilo Lekič. V spremstvu komandanta je bilo več oficirjev JA.

V vseh vaseh — posebno v Sežani — so visokim gostom priredili navdušen sprejem. V Sežani je ljudstvo ustavilo avtomobile. Potem sta komandanta pozdravila predsednik Okrajnega izvršnega NOO in neka tovarišica ter mu zaželela dobrodošlico. Komandant, ki je izstopil iz avta, se je zahvalil za sprejem. Pot ga je potem vodila v Trst, kjer ga je na več mestih pričakovalo ljudstvo, ki je vzklikalo in mahalo komandantu v pozdrav, ko se je peljal mimo.

Avtomobili so se brez postanka odpeljali proti Opatjemu selu, kjer je že čakalo prebivalstvo iz bližnjih in daljnih vasi. Prav tako so visokega gosta pozdravili člani štaba Odreda.

Kmalu za tem se je generallajtnant Lekič s svojim spremstvom odpeljal v Gorico v bolnico Sv. Justa, kjer je obiskal partizane, ki se v tej bolnici zdravijo.

Kakor povsod, tako ga je tudi v Gorici prebivalstvo pozdravljalo in obsipavalo s cvetjem.

Podrobneje bomo zaradi pomanjkanja prostora poročali jutri.

Zahtevamo enakopravnost slovenskega in hrvaškega jezika

Trdno verujoč v boljšo bodočnost ljudstva Julijske krajine, ki jo bo mogoče doseči le s poglobitvijo ene največjih pridobitev Narodno osvobodilne vojne, to je italijansko-slovanskega bratstva, sprejema Glavni odbor slovansko italijanske antifašistične unije na svojem II. zasedanju dne 27. januarja 1946 naslednjo

resolucijo:

1) Z nezadovoljstvom ugotavljamo, da Slovenci in Hrvati v Julijski krajini, ki je zasedena po zavezniški vojaški upravi, še do danes niso dosegli onih temeljnih pravic o uporabi slovenskega in hrvatskega jezika, ki jim kot kulturnima narodoma gredo.

2) Slovencem in Hrvatom, ki so po prvi svetovni vojni prišli pod kraljevino Italijo, je bila zagotovljena popolna kulturna svoboda in nemotena uporaba njihovega materinega jezika, šovinistično fašistični predstavniki tedanje Italije pa so načrtno pregazili ta zagotovila in postopoma na najbolj radikalen in surov način zatrli uporabo slovenskega in hrvatskega jezika ter uničili vsako kulturno udejstvovanje. Nad pol milijona Slovencev in Hrvatov v Julijski krajini je smelo govoriti v materinem jeziku le za zaprtimi vrati, če se ni hotelo izpostaviti najbolj brezobzirnemu preganjanju, internacijam, požigom, pobojem itd.

3) Temu nemogočemu stanju je napravila konec splošna vstaja primorskega ljudstva, ki se je spremenila v oboroženo odpor in borbo na strani zaveznikov proti nacifašizmu. Opirajoč se na Atlantsko listino, na ponovne izjave najvišjih predstavnikov velikih zaveznikov ter na temeljna demokratična načela, osnovana na naravnem pravu, je z osvoboditvijo Julijske krajine poudarilo enakopravnost slovenskega in hrvatskega jezika z italijanskim tako v uradih, šolstvu, na sodiščih itd.

4) Zavezniška vojaška uprava je s svojim prihodom v juniju 1945. in uvedbo pravnega stanja kakor je veljalo pred 8. septembrom 1943. brez vsake omejitve, zopet vspostavila stanje, ki je vladalo za časa fašistične Italije. Slovenski in hrvatski jezik je bil s tem aktom zopet vržen iz uradov in iz sodišč in tako degradiran na stopnjo neuradnega jezika.

Povojna Evropa mora stremeti za tem, da izčisti iz svoje sredine vse preostanke fašističnega in šovinističnega duha.

To je potrebno toliko bolj v Julijski krajini, kjer je tako nujno potrebno mirno sožitje vseh narodov, živečih na tej tako kočljivi točki evropskega kontinenta. Tako sožitje pa je mogoče doseči le, če se do skrajnosti poglobi slovansko italijansko bratstvo, ki tvori osnovno točko za pobijanje narodnostnega šovinizma, tako razplamtelega v polpretekli dobi. Smatramo torej za svojo dolžnost, da pozovemo zavezniško vojaško upravo, da, upoštevajoč osnovna demokratična načela, za katera so veliki zavezniki šli v vojno, uvede s posebnim odlokom enakopravnost slovenskega in hrvatskega jezika z italijanskim.

Trst, 27. januarja 1946.

Glavni odbor
Slovansko italijanske antifašistične unije
za Julijsko krajino in Trst.

Poizvedbe

Svojci in sorodniki naprošajo partizane in prebivalce, ki kaj vedo o tovarišu TRAVAN FERRUCCIO, naj to sporoče na naše uredništvo. Tovariš Travan Ferruccio je rojen 18. 5. 1927. v Trstu. Dne 21. 4. 1944. so ga SS-ovci aretirali na trgu Borza ali v ulici Carducci. Pripadal je edinicam GAP. Visok je 1.90 m, suhe postave, podočnike ima izdelana iz jekla, ki ne okvirdira.

Kot ranjenec sem se nad 6 mesecev zdravil v zdravilišču Valdoltra, odkoder sem danes odšel popolnoma zdrav. S tem se najtopleje zahvaljujem dr. DERGANC FRANCU za njegovo neumorno požrtvovalnost. ANDREJ PEGAN

Potrtega srca javljamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da nas je za vedno zapustil včeraj zjutraj naš ljubljeni sin, brat in stric

MIRO KOSMINA
solastnik drogerije Toso

Pogreb dragega pokojnika bo danes, ob 14.30 iz ulice Miramare 39 na pokopališče v Barkovlje.

Trst, 29. januarja 1946.

Žalujoča: mama VIKTORIJA, sestre MERI in SLAVICA por. TRAMPUŽ, brata dr. MILAN in RADO ter svaka SILVANA in MILKO in nad vse ljubljeni nečak ALEKSANDER.

Dne 25. t. m., v starosti 68 let, je po mučni bolezni izdihnil svojo blago dušo

Franc Vranjac
bivši župnik v Ricmanjih

Danes bo prepeljan iz bolnice Sv. Ivana v Ricmanje, kjer bo v sredo ob 4. uri popoldne pogreb iz župne cerkve na domače pokopališče.

Ricmanje 29. januarja 1946.

ŽALUJOČI IN HVALEŽNI VASČANI.